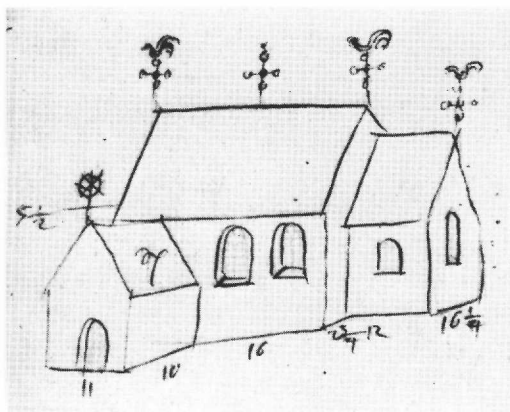

Valbo kyrka. Efter teckning år 1690 av Ulf Christofersson.

[10]. Alborga by, Valbo sn.

Den äldsta uppgiften om att en runsten skulle finnas i Alborga by lämnas i Ransakningarna 1684 under rubriken »Wahlbo den 30. Octob:». En gammal nämndeman (»Tolffman») uppger nämligen där, att en runsten finns »uthi Allborga rätt mitt i byyn». De av nämndemannen inhämtade upplysningarna om runstenarna i Valbo socken lyder i sin helhet: »Een gl: Tolffman, Daniel Olufson i Lärkebo berättade en Runnsteen med bookstäfwer wara ståendes uthmed Nötholmswägen, emellan hemblingebyy och Gefle Stadh [= Gs 13 Söderby]. Jämbwäl en sådan widh Järfstadh byy uth på åkerbackan [= Gs 11 Järvsta], jtem En uthi Allborga rätt mitt i byyn [=Gs 10], på Lundbyggeåkren [=Gs 12 Lund], En wid Fläräng uthi Skogzbackan sunnan för Fleräng och så en stoor steen, alle med runnebookstäfwer uppå» [= U 1149 Fleräng, Älvkarleby sn].¹

När Olof Celsius besökte Alborga den 22 juli 1726 lämnar han (i Fm 60:2), under överskriften »Ahlborga i Wahlbo», följande uppgifter: »J en stenbacka – (ättebacka ihopkastad af stenar) mitt för Lars Anderssons Kyrkio wärdens gård har för 5 åhr sedan aldeles warit behållen och stådt mitt uthi backen nedsatt en lång och ansenlig Runehäll, med runor ritad. Dhen häll[en] hafva dhe finska soldaterna, som inquarterade woro, tagit till att bruka till Ungshäll att grädda bröd på, eftersom ugnarne ej till räckte. Då skiämdes hon, och sprack sönd[er] sedan regnet föll på henne, och föll i många st[ycken] så att hon nu icke mehra finnes. dixit Lars Hansson i Ahlborga en Ma[n] af 69 1/2 åhr. den 22 jul. 1726.» Se fig. 43.

Senare har »runstenen» i Alborga vid flera tillfällen förgäves sökts. E. Bellander skriver t. ex. i *Gästriklands järnåldersbebyggelse I* (Från Gästrikland 1938), s. 102: »I 1684 års rannsaking omnämnes en runsten i Alborga, vilken nu sedan länge är försvunnen.»

¹ I *Meddelanden af Gästriklands Fornminnesförening 1890* trycktes dessa uppgifter (efter Gästriklands dombok 1684–1685) under rubriken »En antiqvarisk beskrifning öfver Gästrikland från Karl XI:s tider». Texten är ej diplomatiskt utgiven och har på några ställen ändrats. Vid uppgiften om runstenen »uti Alborga midt uti byyn» har i en not (a. a. s. 13) anmärkts: »Uppgiften om runstenen i Alborga torde bero på något misstag. I äldre uppgifter från 1600-talet om Gästriklands runstenar nämnes den icke. Sednare efterforskningar på stället hafva aflupit fruktlöst.»

Att den tydligen kunnige nämndemannen Daniel Olufson i Lärkebo inräknar Flärängsstenen (U 1149) bland socknens runstenar beror ju på, att Fläräng på hans tid tillhörde Valbo sn. Först år 1933 överfördes, på befolkningens anhållan, denna del av Valbo till Älvkarleby sn.

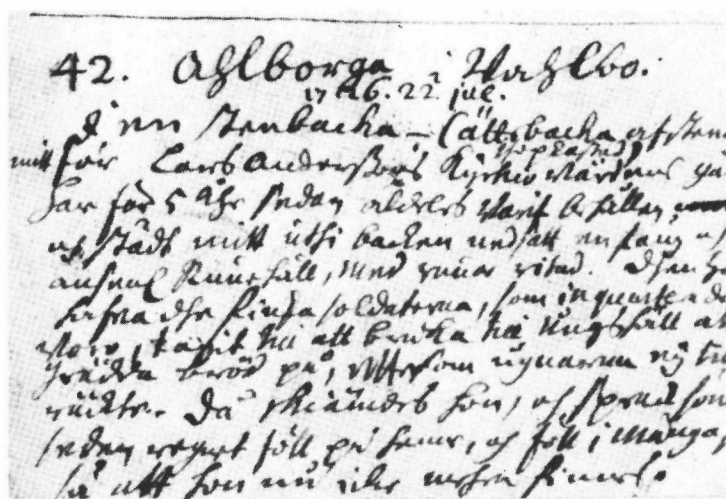

Fig. 43. Gs[10]. Alborga by, Valbo sn. Efter anteckning av O. Celsius i Fm 60: 2.

Avbildningar av Alborgastenen saknas, liksom uppteckningar av inskriften. Det måste sägas vara mycket oviss, om någon runsten har funnits vid Alborga. Den stenhäll, som soldaterna skulle ha använt att grädda bröd på, kan ha varit en rest sten utan runinskrift.

11. Järvsta, Valbo sn

Pl. 6

Litteratur: B 1099, L 1053. J. Bureus, Anteckning den 24.9.1611 (tryckt av G. E. Klemming i Samlaren 1884, s. 11), Fa 6 s. 228 nr 4 och 5, Fa 10: 2 nr 94B, Fa 5 nr 534 och 536, Fa 1 s. 112, 113, Fa 14 s. 51; O. Rudbeck, Atlantica I (1679) s. 718, 742; Ransakningarna 1684 och 1685 (tryckt i Ransakningar efter antikviteter, 1960, s. 189, 192); Ulf Christofersson, Gästerikelandz Antikviteter (F 1 7b) nr 2; J. Peringskiöld, Monumenta 5 (Fh 5); E. Alrot, De Gestricia, pars prior (diss. O. Celsius, 1720) kap. III, § VII, s. 37, pars posterior (1722), s. 7f.; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60: 1), s. 313, Monumenta quaedam Sveo-Gothica suis temporibus reddita (i: Acta Literaria Sveciæ 1726), s. 214, Anteckning i Bautil (R 556 a, UUB); Fr. Fryxell, Anteckning 3 Julii 1744 (Kristinehamns läroverksbiblioteks handskriftssamling, hs Lignell VII: 10, Föreningen Värmlandsarkiv, Karlstad); N. R. Brocman, Sagan om Ingvar Widtfarne (1762), s. 246; Fahle Burman, Triga supplementorum ad Runographiam Svio-Gothicam (i: Nova Acta Soc. Scient. Ups. V, 1792), s. 314; N. J. Ekdahl, Anteckning och ritning över gravfältet (i: Norrländska samlingar A. 14. Db, ATA); L. E. Åhrman, Beskrifning öfver Provinsen Gestrikland (1861), s. 99; C. F. Wiberg, Berättelse öfver Antiquariska Forskningar i Gestrikland år 1864, s. 7 (ATA; tryckt i utdrag i Meddelanden af Gestriklands Fornminnesförening 1889–90 under rubriken »Antiquariska undersökningar», s. 4, 5), Gestriklands runstenar II (1867), s. 6f.; G. Stephens, ONRM 3 (1884), s. 322; E. Brate och S. Bugge, Runverser (ATS X: 1, 1887–1891), s. 33, 34, 72; E. Ihrfors, Gestricia sacra (ATA), s. 160; F. Sander, Marmorlejonet från Piræus med nordiska runinskrifter (1896), s. 42f., Runinskrifter ånyo granskade (1898), s. 3f.; K. Hj. Kempff, Söderby runsten vid Gefle I (1897), s. 27f., II (1898), s. 8, 10f., 24, 26, Piræuslejonets runristningar II, (1897), s. 31; O. von Friesen, Anteckningsbok »Runol. I» (UUB), s. 84–86, Runstenar i Uppland och Gästrikland undersökta åren 1899, 1900 och 1901 (I 16; ATA), Upplands runstenar (1907), s. 22, 2. uppl. (1913), s. 36, Runorna i Sverige (1907), s. 18, 20, 2. uppl. (1915), s. 19, 26, 3. uppl. (1928), s. 51, 64, Asmund Karesson (i: Svenskt biografiskt lexikon 2 (1920), s. 379, Runorna (NK 6, 1933), s. 208f., 225, 227, 228; N. Johansson, Utdrag ur källor och litteratur rörande Valbo socken (1920), s. 19; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 29, 41; »Restaurering av forngravfältet i Järvsta» (i: Arbetarbladet den 11.9.1929); E. Moltke, Bidrag til Tolkning af Gørlev-Stenen (i: APhS IV, 1929, s. 178f.); E. Bellander, Inventering år 1931 av fasta fornlämningar i Valbo sn (ATA), Iakttagelser på Gravfältet vid Järvsta (i: Från Gästrikland 1934, s. 75f.), Gästriklands järnåldersbebyggelse I (Från Gästrikland 1938), s. 110, 112, II (Från Gästrikland 1944), s. 39, 40, 52; V. Lindholm, Öster-Fernebo sockens krönika (1932), s. 74; S. B. F. Jansson, Runskriftsinventering 1945 (ATA), Runristare (i: KLN 14, 1969, sp. 497f.); E. Yngström, Gävletrakten under vikingatiden (i: Ur Gävle Stads Historia, 1946, s. 11); F. Hedblom, Gästriklands äldre bebyggelsenamn (1958), s. 160; E. Baudou, Gävletrakten under vikingatiden (i: Från Gästrikland 1965), s. 7f., Gästriklands forntid (i: Gästrikland, Allhem, 1973), s. 21, 57f., Fornlämningar I, Gästrikland och Hälsingland i förhistorisk tid (1974), s. 11; Med arkeologen Sverige